

รายงานการศึกษา ฝึกอบรม ประชุม ดูงาน สัมมนา ปฏิบัติการวิจัย ในประเทศ และต่างประเทศ
(ระยะสั้นไม่เกิน ๙๐ วัน และ ระยะยาวตั้งแต่ ๙๐ วันขึ้นไป)

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อเรื่อง / หลักสูตร อบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ
เพื่อ ศึกษา ฝึกอบรม ประชุม ดูงาน สัมมนา ปฏิบัติการวิจัย
งบประมาณ เงินงบประมาณกรุงเทพมหานคร เงินบำรุงโรงพยาบาล
 ทุนส่วนตัว ไม่เสียค่าใช้จ่าย

จำนวนเงิน คนละ ๓,๐๐๐ บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๖,๐๐๐ บาท

ระหว่างวันที่ ๑๘ - ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๗

สถานที่ ณ ห้องประชุม ๑๑ ชั้น ๑๑ อาคารสรรพศาสตร์วิจัย วิทยาลัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คุณวุฒิ / วุฒิบัตรที่ได้รับ -

๑.๑ ชื่อ - นามสกุล นางสาวจินดาวรรณ บุ่งเที่ยง

อายุ ๕๓ ปี การศึกษา พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การพยาบาลมารดาและทารก

๑.๒ ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ

หน้าที่ความรับผิดชอบ (โดยย่อ) ปฏิบัติงานฝ่ายการพยาบาล (ผู้ช่วยหัวหน้าพยาบาล)

และได้รับมอบหมายงานด้านการพัฒนาคุณภาพบริการพยาบาล

๒.๑ ชื่อ - นามสกุล นางสาวเรณู วัฒนเหลืออรุณ

อายุ ๕๑ ปี การศึกษา พยาบาลศาสตรบัณฑิต

ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การดูแลผู้คลอดทั้งรายปกติและมีภาวะแทรกซ้อน

๒.๒ ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ

หน้าที่ความรับผิดชอบ (โดยย่อ) ปฏิบัติงานในฐานะหัวหน้าห้องคลอด และประธาน

คณะกรรมการพัฒนาวิชาการ การจัดการความรู้ และงานวิจัย ฝ่ายการพยาบาล

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษา ฝึกอบรม ประชุม ดูงาน สัมมนา ปฏิบัติการวิจัย

๒.๑ วัตถุประสงค์

๒.๑.๑ ผู้เข้าอบรมได้รับความรู้ วิสัยทัศน์ และเป็นแนวทางในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
ในการวิจัยเชิงคุณภาพ สามารถวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในการทำงานวิจัยได้

๒.๑.๒ ผู้เข้าอบรมเข้าใจในหลักการ แนวคิด กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ การเลือก
กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

๒.๒ เนื้อหา

แนวคิด และกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality research: concept and procedures)

แนวคิดการวิจัยเชิงคุณภาพ

๑. เป็นวิธีการที่อธิบาย หรือวิเคราะห์ทางสังคม วัฒนธรรม และพฤติกรรมของบุคคล
และกลุ่มคน โดยใช้มุมมองของผู้ที่นักวิจัยกำลังศึกษา

๒. เน้นถึง...

๒. เน้นถึงการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม หรือองค์รวม เพื่อทำความเข้าใจบริบททางสังคมนั้น ๆ

๓. วิธีการศึกษายืดหยุ่น และเก็บข้อมูลซ้ำได้
ประโยชน์ของการวิจัยเชิงคุณภาพ

๑. ทำความเข้าใจประชากรที่ศึกษาในเชิงลึก

๒. เข้าใจถึงสังคม และวัฒนธรรมของประชากรที่ศึกษา

๓. เข้าใจถึงมุมมองทางวัฒนธรรมของประชากรที่ศึกษา

๔. ศึกษาโดยใช้มุมมองของคนในสังคมที่ศึกษา

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ สามารถทำได้หลายรูปแบบ ดังนี้

๑. การสังเกต (observation) การใช้ประสาทสัมผัสทั้ง ๕ เก็บข้อมูล (รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส) โดยเฉพาะตา และหู มีความสำคัญในการเก็บข้อมูลของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ด้วยความใส่ใจ รวบรวมข้อมูลจากการสังเกตอย่างเป็นระบบ และวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของข้อมูลเหล่านั้นกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยผู้สังเกตมีบทบาท ดังนี้

๑.๑ สังเกตโดยไม่มีส่วนร่วม (nonparticipant observation) เป็นการสังเกตอยู่ภายนอก โดยไม่ให้กลุ่มตัวอย่างรู้

๑.๒ สังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) สามารถแบ่งออกเป็น ๓ แบบ คือ

- สังเกตในฐานะผู้เข้าร่วม (observer as participant) เป็นผู้เข้าร่วมอยู่

ในกลุ่มประชากรที่จะศึกษา

- ผู้เข้าร่วมในฐานะนักสังเกต (participant as observer) เป็นผู้สังเกต

แบบเป็นทางการในระยะสั้น ๆ และผิวเผิน โดยไม่มีความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูล แล้วก็ออกมา

- นักสังเกตโดยสมบูรณ์ (complete observer)

๒. การสัมภาษณ์เจาะลึก (In - depth interview) เป็นการถามเจาะลึกเพื่อให้ได้ข้อมูลจากผู้ถูกสัมภาษณ์อย่างละเอียด ถี่ถ้วน ถามเพื่อขอให้อธิบายความ ถามถึงเหตุผล ทำให้ผู้วิจัยได้ความรู้ฝังลึก ประสพการณ์ มุมมอง เจตคติ ความต้องการ ความเชื่อ และความคิดเห็นที่เป็นอุดมคติของผู้ถูกสัมภาษณ์

๓. การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) ผู้ร่วมสนทนาได้พูดแสดงความคิดเห็นตามประเด็นที่ผู้วิจัยตั้งไว้ โดยจะมีการอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ตามความคิดเห็นและประสพการณ์ของผู้ร่วมสนทนากลุ่มผู้ร่วมสนทนาจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันจำนวน ๖ - ๑๒ คน (เหมาะสมประมาณ ๘ คน) โดยองค์ประกอบของการสนทนากลุ่ม มีดังนี้

๓.๑ ผู้ดำเนินการสนทนา ต้องมีประสพการณ์ในเรื่องที่จะสนทนา

๓.๒ แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย หัวข้อใหญ่ หัวข้อรอง และแนวคำถามย่อย ๆ

๓.๓ สถานที่จัดสนทนากลุ่ม ควรเป็นที่ที่เงียบสงบ

๓.๔ ระยะเวลาในการสนทนา ควรเหมาะสม ไม่ใช่เวลานานเกินไป

๓.๕ การกำหนดบุคคลเข้าร่วมกลุ่มสนทนา ต้องกำหนดให้ชัดเจน ตรงกับประเด็น

ที่ต้องการ

๔. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (documentary review)

รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ สามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

๑. การศึกษาปรากฏการณ์วิทยา (phenomenology) เป็นศึกษาเรื่องราวการรับรู้ของบุคคล โดยมีฐานคิดว่าความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม รวมทั้งโลกทัศน์ของบุคคลเกิดจากการมีประสบการณ์ตรงกับเรื่องราว เหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่พวกเขาประสบ

๒. ทฤษฎีฐานราก (grounded theory) เป็นกระบวนการแสวงหาความรู้เพื่อค้นหาข้อสรุปและพรรณนาเกี่ยวกับปรากฏการณ์เท่านั้น อันนำไปสู่การสร้างทฤษฎีสำหรับการอธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษา

๓. การศึกษาชาติพันธุ์วรรณนา (ethnographic study) เป็นการศึกษาพฤติกรรม และวิถีชีวิตของกลุ่มทางสังคม และวัฒนธรรมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในชุมชน ทั้งการสังเกตพูดคุย แล้วรายงานโดยละเอียดถึงพฤติกรรม ความเชื่อ ความรู้ ความเข้าใจ ทศนคติ ตลอดจนค่านิยมอันเป็นผลมาจากพฤติกรรมของคนในกลุ่มนั้น ๆ

๔. การศึกษาเชิงกรณี (case study) ศึกษาบุคคล กลุ่มคน ชุมชนอย่างละเอียดต่อตนเอง โดยการเก็บข้อมูลหลากหลายวิธีการ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ทำให้เกิดความเข้าใจ อันนำไปสู่การดำเนินการช่วยเหลือ แก้ไข ป้องกัน

๕. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research) ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ที่ศึกษา โดยทีมวิจัย ชุมชน และแกนนำชุมชนมีส่วนร่วมในการวิจัยทุกขั้นตอน ให้ความสำคัญ และเคารพต่อภูมิปัญญาชาวบ้าน ชุมชน เป็นการพัฒนาศักยภาพของชาวบ้าน ชุมชนด้วยการส่งเสริม ยกระดับ และพัฒนาความเชื่อมั่น ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง และแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ (problem learning process)

จุดแข็งของการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ

๑. เป็นการศึกษาปรากฏการณ์ในสังคมเชิงลึก
๒. ค้นหาคำตอบที่ซับซ้อนที่การศึกษาเชิงปริมาณทำไม่ได้
๓. ใช้ข้อมูลที่เป็นนามธรรม
๔. ใช้กับคำถามที่เกี่ยวข้องกับคำถามของการให้คุณค่าทั้งในทางบวกและลบ
๕. ช่วยค้นหาหัวข้อวิจัย
๖. ไม่มีข้อจำกัดในเรื่องตัวแปร

จุดอ่อนของการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ

๑. เป็นการศึกษาเชิงลึกด้วยวิธีการเข้มข้นในการเก็บรวบรวมข้อมูล
๒. วิธีการเก็บข้อมูลยุ่งยาก
๓. ใช้เวลานาน
๔. ค่าใช้จ่ายสูง และต้องใช้ผู้มีความชำนาญเก็บข้อมูล
๕. อาจเกิดความลำเอียงจากนักวิจัยที่เก็บข้อมูล

การเลือกตัวอย่างการวิจัยเชิงคุณภาพ

ประเภทของกลุ่มตัวอย่างที่เลือกตามจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีดังนี้

๑. เลือกแบบสุดโต่ง หรือกรณีเบี่ยงเบน (extreme or deviant case sampling) เลือกตัวอย่างจากสิ่งที่แตกต่างจากลักษณะทั่วไปอย่างเห็นได้ชัด เช่น การเข้าถึงบริการสุขภาพของกลุ่มหลากหลายทางเพศ

๒. เลือกที่มีข้อมูล...

๒. เลือกที่มีข้อมูลตรงตามประเด็นการวิจัยมากกว่าปกติ (intensity sampling) เลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความเด่นชัดของปรากฏการณ์ที่สนใจศึกษามากกว่าปกติ หรือมีความพิเศษมากกว่ากรณีทั่ว ๆ ไป เช่น การแสวงการรักษาในกลุ่มที่เป็นมะเร็งปากมดลูกระยะสุดท้าย

๓. เลือกกรณีหลากหลาย (maximum variation sampling) เลือกตัวอย่างที่ครอบคลุมความหลากหลายที่ผู้วิจัยให้ความสนใจ เช่น การมีส่วนร่วมในชุมชนของ ไทยพุทธ ไทยมุสลิม ไทยใหญ่

๔. เลือกแบบเอกพันธ์ (homogeneous sampling) เลือกตัวอย่างมีภูมิหลัง หรือประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกัน ใช้ในการสนทนากลุ่ม เช่น การอบรมเลี้ยงดูลูกในแม่เลี้ยงเดี่ยว

๕. เลือกแบบสัญลักษณ์ (typical case sampling) เลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัยที่ต้องการนำเสนอคุณสมบัติของตัวอย่างที่มีลักษณะทั่วไปตั้งแต่ ๑ ลักษณะ เช่น การศึกษาเด็กเร่ร่อนกับความรุนแรง

๖. เลือกกรณีวิกฤติ (critical case sampling) มีแนวทางการเลือก คือ ถ้าสิ่งใดก็ตามที่เกิดขึ้นที่นี่ มันจะเกิดขึ้นในทุก ๆ ที่เช่นกัน หรือหากสิ่งใดก็ตามที่ไม่เกิดขึ้นที่นี่ มันก็จะไม่เกิดขึ้นในที่ใดเลย

๗. เลือกแบบก้อนหิมะ หรือแบบลูกโซ่ (snowball or chain sampling) โดยเริ่มการค้นหตัวอย่างที่ตรงกับเกณฑ์ในการวิจัยมากที่สุด สอบถามถึงตัวอย่างถัดไปจากตัวอย่างแรกที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย และถามตัวอย่างรายถัดไปต่อไปเรื่อย ๆ

๘. เลือกแบบมีเกณฑ์ (criterion sampling) เลือกตัวอย่าง ตามเกณฑ์ที่ถูกกำหนดขึ้นมาแล้วล่วงหน้า เช่น ศึกษาถึงการรักษาพยาบาลผู้ป่วยที่อยู่โรงพยาบาลระยะยาวของโรงพยาบาลรัฐ

๙. เลือกตามทฤษฎี (theory sampling) เลือกตัวอย่างตามโครงสร้างทฤษฎี เพื่อนำข้อมูลที่ค้นพบมาอธิบายเพิ่มเติมทฤษฎีนั้น เช่น แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพในการป้องกันโรคเอดส์ในชายที่ขายบริการ

๑๐. เลือกแบบยืนยันและขัดแย้ง (confirming and disconfirming sampling) เลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีผลในการให้ข้อมูลในทิศทางตรงกันข้าม เช่น การศึกษาความผูกพันต่อองค์กรของพยาบาล

๑๑. เลือกแบบแบ่งชั้นตามวัตถุประสงค์ หรือแบบโควตา (stratified purposeful sampling or quota sampling) เลือกกลุ่มตัวอย่างที่สนใจจะศึกษา และแบ่งกลุ่มย่อย ๆ เช่น ศึกษาการลาออกของบุคลากรในมหาวิทยาลัย แบ่งตามคณะ ประเภทบุคลากร

๑๒. เลือกตามโอกาส หรือตามข้อมูลที่ปรากฏ (opportunistic or emergent sampling) เลือกตัวอย่างใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการเก็บข้อมูลภาคสนาม กลุ่มที่ให้ข้อมูลเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ เช่น การศึกษาความผูกพันต่อองค์กรของพยาบาล

๑๓. เลือกแบบสุ่มตามวัตถุประสงค์ (purposeful random sampling) เลือกตัวอย่างคล้ายเชิงปริมาณ แต่จำนวนน้อยกว่า เช่น ศึกษาพฤติกรรมการใช้เงินของนักศึกษาที่ขอทุนการศึกษา

๑๔. เลือกตัวอย่างตามสะดวก (convenience sampling) เลือกตัวอย่างที่ขึ้นกับความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูล เช่น เพื่อน ญาติ

๑๕. การเลือกตัวอย่างแบบรวม หรือแบบผสมผสาน (combination or mixed purposeful sampling) เลือกตัวอย่างที่ใช้ วิธีการเลือกตัวอย่างตั้งแต่ ๒ วิธีขึ้นไป

ขนาดตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

๑. ความอิ่มตัวของข้อมูล (data saturation) ขนาดตัวอย่างในการวิจัยถึงจุดอิ่มตัว ไม่มีข้อมูลเพิ่มเติมอีกแล้ว

๒. ความพอเพียงของข้อมูล (data sufficiency) ขนาดตัวอย่างมีขนาดมากพอที่จะเป็นตัวแทนของการเปลี่ยนแปลงภายในกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา

การกำหนดขนาดตัวอย่างพิจารณา ดังนี้

๑. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก หรือการสัมภาษณ์เชิงลึก สัมภาษณ์ประมาณ ๕ - ๑๐ คน

๒. การสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์ประมาณ ๑ - ๓ กลุ่ม ในแต่ละกลุ่มควรมีประมาณ ๕ - ๑๐ คน การพิจารณากลุ่มเป้าหมายต้องอยู่บนพื้นฐานของการเป็นกลุ่มที่สามารถเป็นตัวแทนการตอบคำถามวิจัย

๓. การสำรวจชาติประชนวรรณะ ควรเลือกตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่มีขนาดใหญ่ การกำหนดหรือสุ่มตัวอย่างให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัย มีแนวทางคล้ายการวิจัยเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative data analysis)

การตรวจสอบข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วก่อนที่จะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยต้องตรวจสอบ ความน่าเชื่อถือของข้อมูลก่อน ซึ่งวิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ใช้กันมาก คือ การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) มีวิธีการ ดังนี้

๑. การตรวจสอบสามเส้าด้านแหล่งข้อมูล เป็นการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล ๓ แหล่งด้วยกัน ได้แก่ แหล่งเวลาต่างกัน แหล่งสถานที่ต่างกัน และแหล่งบุคคลต่างกัน จะได้ข้อมูลต่างกันหรือไม่

๒. การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย โดยการเปลี่ยนตัวผู้เก็บรวบรวมข้อมูลหรือผู้สังเกต ๓ คน จะได้ข้อมูลต่างกันหรือไม่

๓. การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี ถ้าใช้แนวคิดทฤษฎีต่างไปจากเดิม ๓ ทฤษฎี จะทำให้การตีความหมายข้อมูลแตกต่างกันหรือไม่

๔. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลต่างกัน ๓ วิธี รวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันจะได้ข้อมูลต่างกันหรือไม่

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

๑. ทบทวนเพื่อกำหนดประเด็น

๒. จัดข้อมูลตามประเด็น

๓. กรองหาประเด็นสำคัญและหาความเชื่อมโยงของประเด็น

๔. มองหาคำอธิบายที่น่าจะเป็น

๕. เปรียบเทียบข้อมูล ควรมีการวิพากษ์แนวคิด

๖. จัดกลุ่มใหม่

๗. หากฎเกณฑ์ หรือปัจจัยที่เป็นส่วนประกอบของการอธิบายร่วมเพื่อสร้างข้อมูลเล็ก ๆ

๘. กรองหาตัวแปรสำคัญ

๙. สร้างผังความเชื่อมโยง

๑๐. หาบทสรุปรวม หาข้อโต้แย้งที่สร้างสรรค์ และสร้างผลกระทบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

๑. การวิเคราะห์แบบสร้างข้อสรุป เชิงบรรยาย (descriptive) ในเหตุการณ์ ใคร ทำอะไร อย่างไร ที่ไหน เมื่อไหร่ กับใคร มีความหมายอย่างไรในการกระทำ พฤติกรรมนั้น

๒. การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) สามารถทำได้ ดังนี้

๒.๑ การจัดระเบียบข้อมูลตามระบบ หรือตามหลักเกณฑ์

๒.๒ การทำดัชนีหรือกำหนดรหัสข้อมูล วลี คำหลัก

๒.๓ การกำจัดข้อมูล หรือสร้างข้อสรุปชั่วคราว เชื่อมโยงคำหลักเข้าด้วยกัน เขียนเป็นประโยคข้อความที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำหลัก

๒.๔ การสร้างบทสรุป เขียนเชื่อมโยงข้อสรุปชั่วคราวที่ผ่านการตรวจสอบยืนยันแล้วเข้าด้วยกัน การเชื่อมข้อสรุปชั่วคราวนั้นจะเชื่อมโยงตามลำดับข้อสรุปแต่ละข้อสรุปเป็นบทสรุปย่อย

๒.๕ การพิสูจน์ความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ ตรวจสอบความเป็นตัวแทนที่ดีของข้อมูล ว่าข้อมูลที่เก็บได้มาจากแหล่งบุคคลที่เป็นตัวแทนของกลุ่ม โดยการทวิจยซ้ำ ให้ผู้ถูกศึกษาได้ทราบเพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือ

๓. การวิเคราะห์ส่วนประกอบ (component analysis)

๓.๑ จัดทำตารางเปรียบเทียบคุณสมบัติข้อมูลแต่ละชุดแยกตามส่วนประกอบ

๓.๒ เปรียบเทียบคุณสมบัติของข้อมูลทั้งหมดตามส่วนประกอบ

๔. การวิเคราะห์แบบอุปนัย (analytic induction)

๕. การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร การวิเคราะห์นี้ไม่ได้สนใจเพียงแค่ว่าข้อมูลที่ปรากฏในเอกสารหากพยายามค้นหา และตีความหมายที่แฝงอยู่ในข้อความเหล่านั้น การวิเคราะห์เนื้อหาจากบันทึกการสัมภาษณ์ บันทึกการสังเกต

ขั้นตอนการวิเคราะห์ และสรุปผลข้อมูลเชิงคุณภาพ

๑. บรรยายลักษณะของกลุ่มที่ศึกษา

๒. จัดลำดับของข้อมูล และให้รหัส

๓. นำเสนอผลสรุปคร่าว ๆ

๔. ร่างผลสรุปของการศึกษา

๕. ตรวจสอบ หรือหาข้อยืนยันผลการศึกษา

สรุปผลการศึกษา อาจนำเสนอได้ ดังนี้

๑. นำเสนอประเด็นเป็นประโยค

๒. นำเสนอโดยแผนภูมิ หรือแผนภาพ

๒.๓ ประโยชน์ที่ได้รับ

๒.๓.๑ ต่อตนเอง

- เพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด และกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ การเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย รวมถึงวิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

๒.๓.๒ ต่อหน่วยงาน

- การนำความรู้ ความเข้าใจในการทำงานวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้หาข้อมูลเชิงลึกเพื่อแก้ไขปัญหา พัฒนาคุณภาพบริการ หรือต่อยอดองค์ความรู้ทางคลินิก เช่น ปัญหาอัตราการคงอยู่ของพยาบาลวิชาชีพ การพัฒนาสมรรถนะของผู้นำทางการพยาบาลยุคใหม่ พฤติกรรมบริการด้านหน้า เป็นต้น

๒.๓.๓ อื่น ๆ

- นำมาถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้กับบุคลากรอื่น ๆ

ส่วนที่ ๓ ปัญหาและอุปสรรค

๓.๑ การปรับปรุง

- การประชุมในช่วงการใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการประชุมผ่านระบบออนไลน์ สัญญาณมีการขาดหายเป็นช่วง ๆ รวมทั้งต้องทดลองใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กัน ทำให้การรับฟังไม่ต่อเนื่อง ไม่สามารถทำตามได้ทัน

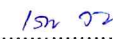
๓.๒ การพัฒนา

- การสอนการใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูล ควรเป็นการสอนในห้องเรียนและปฏิบัติไปพร้อมกัน เพื่อให้สามารถโต้ตอบกันได้ รวมทั้งหากไม่เข้าใจจะได้ให้อาจารย์ช่วยดูได้

ส่วนที่ ๔ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

- องค์กรสนับสนุนส่งเสริมให้มีการใช้งานวิจัยเพื่อพัฒนางานและหรือต่อยอดองค์ความรู้ทางคลินิกอย่างยั่งยืน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เชิงรุก ไม่ใช่เพียงการจัดอบรมและผลักดันให้เกิดงานวิจัย
- มีแผนการพัฒนาศักยภาพด้านวิชาการของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาขององค์กร

(ลงชื่อ) (ผู้รายงาน)
(นางสาวจันทวรรณ บุ่งเทียน)

(ลงชื่อ) (ผู้รายงาน)
(นางสาวเรณู วัฒนเหลืออรุณ)

ส่วนที่ ๕ ความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชา

สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรม เกี่ยวกับหลักการ แนวคิด และกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ การเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย รวมถึงวิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มาแก้ไขปัญหา พัฒนาคุณภาพบริการ หรือต่อยอดองค์ความรู้ทางคลินิก เช่น ปัญหาอัตราการคงอยู่ของพยาบาลวิชาชีพ การพัฒนาสมรรถนะของผู้นำทางการพยาบาลยุคใหม่ พฤติกรรมบริการด้านหน้า เป็นต้น

<https://url.in.th/TOLNn>

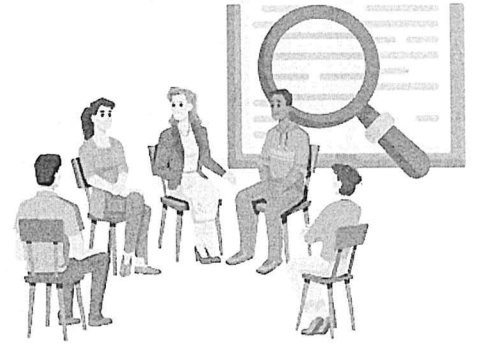

(นายพรเทพ ไช้ไธ้)
ผู้อำนวยการโรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์

รายงานการอบรม

การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

วันที่ 18-19 กรกฎาคม 2567

ณ วิทยาลัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์:

1. มีความรู้ วิทยาลัยทัศน และเป็นแนวทางในการทำงานวิจัยเชิงคุณภาพ
2. เข้าใจหลักการ แนวคิด กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ การเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
3. สามารถวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในการทำงานวิจัยได้

สาระสำคัญ :

โดย:

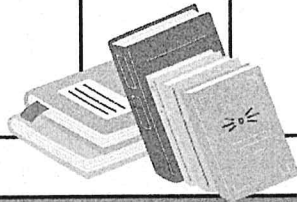
นางสาวจินดาวรรณ บุ่งเที่ยง
ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ
สังกัด ฝ่ายการพยาบาล
กลุ่มภารกิจด้านการพยาบาล
รพ.เจริญกรุงประชารักษ์
สำนักการแพทย์

แนวคิดการวิจัยเชิงคุณภาพ:

- 1) เป็นวิธีการอธิบาย/วิเคราะห์ทางสังคม วัฒนธรรม พฤติกรรมของบุคคล/กลุ่มคน โดยใช้มุมมองของผู้ที่ถูกศึกษา (emic view)
- 2) ศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุม/องค์รวม (holistic perspective)
- 3) วิธีการศึกษายืดหยุ่นและเก็บข้อมูลซ้ำได้
- 4) ผู้วิจัยต้องเก็บข้อมูลด้วยตนเอง เชิงลึก

กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ:

- เลือกหัวข้อวิจัย
- ทบทวนวรรณกรรม
- กำหนดวัตถุประสงค์/คำถามวิจัย
- กำหนดกลุ่มตัวอย่าง
- จริยธรรมในการวิจัย
- เก็บรวบรวมข้อมูล
- วิเคราะห์ข้อมูล
- สรุปผล เขียนรายงาน (แบบพรรณนา)

วิธีการเก็บข้อมูล:

- การสังเกต (การกระทำ แบบแผนการกระทำ ความหมาย ความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วม และสถานที่)
- การสัมภาษณ์เจาะลึก
- การสนทนากลุ่ม (FGD)
- การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร

การออกแบบการวิจัย:

- ปรากฏการณ์วิทยา phenomenology
- ทฤษฎีฐานราก grounded theory
- ชาติพันธุ์วรรณา ethnographic study
- ศึกษากรณี case study
- วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม participatory action research

<p>ขนาดกลุ่มตัวอย่าง: ขึ้นกับ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Data saturation ถึงจุดอิ่มตัว ไม่มีข้อมูลใหม่เพิ่มอีก 2) Data sufficiency ขนาดมากพอที่จะเป็นตัวแทนของการเปลี่ยนแปลงภายในกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา 	<p>การวิเคราะห์ข้อมูล:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) สร้างข้อสรุปเชิงบรรยาย (descriptive) เน้นการให้ความหมายกับการกระทำ/พฤติกรรม 2) content analysis ได้แก่ จัดระเบียบข้อมูล ทำดัชนี/กำหนดรหัส สร้างข้อสรุป <ul style="list-style-type: none"> - typological analysis - constant comparison - component analysis - analytic induction
<p>ประโยชน์ที่ได้รับและการนำไปปรับใช้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) สนับสนุนการดำเนินงานด้านการจัดการความรู้ วิชาการและงานวิจัย กิ่งเพื่อพัฒนาคุณภาพ และเพิ่ม human performance เช่น เวทีนำเสนอผลงานวิชาการ ที่ปรึกษา/ทำงานวิจัย 2) จัดทำแผนงาน/โครงการที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การใช้ข้อมูลหลักฐาน (evidence) ของพยาบาลทุกระดับ (ไม่รอถึงเวลาทำผลงานตาม career path) 	

การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

วันที่ 18 - 19 กรกฎาคม 2567

ณ ห้องประชุม 11 ชั้น 11 อาคารสรรพศาสตร์วิจัย วิทยาลัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวคิดและกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. เป็นวิธีการที่อธิบาย หรือวิเคราะห์ทางสังคม วัฒนธรรม และพฤติกรรมของบุคคล และกลุ่มคน โดยใช้มุมมองของผู้ที่นักวิจัยกำลังศึกษา
2. เน้นถึงการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม หรือ “องค์รวม” เพื่อทำความเข้าใจบริบททางสังคมนั้น ๆ
3. วิธีการศึกษายืดหยุ่น และเก็บข้อมูลซ้ำได้

ประโยชน์ของการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ทำความเข้าใจประชากรที่ศึกษาในเชิงลึก
2. เข้าใจถึงสังคม และวัฒนธรรม
3. เข้าใจถึงมุมมองทางวัฒนธรรม
4. ศึกษาโดยใช้มุมมองของคนในสังคม

รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ

- การศึกษาปรากฏการณ์วิทยา
- ทฤษฎีฐานราก
- การศึกษาชาติพันธุ์วรรณา
- การศึกษาเชิงกรณี
- การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ขั้นตอนการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ทบทวนเพื่อกำหนดประเด็น
2. จัดข้อมูลตามประเด็น
3. กรองหาประเด็นสำคัญและหาความเชื่อมโยงของประเด็น
4. มองหาคำอธิบายที่น่าจะเป็น
5. เปรียบเทียบข้อมูล ควรมีการวิพากษ์แนวคิด
6. จัดกลุ่มใหม่
7. หากฎเกณฑ์ หรือปัจจัยที่เป็นส่วนประกอบของการอธิบายร่วมเพื่อสร้างข้อมูลเล็ก ๆ
8. กรองหาตัวแปรสำคัญ
9. สร้างผังความเชื่อมโยง
10. หาคาสรุปร่วม หาข้อโต้แย้งที่สร้างสรรค์ และสร้างผลกระทบ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการประชุม

ได้ทราบถึงแนวคิดและกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การนำไปใช้

นำมาใช้ทำงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยเฉพาะในเรื่องที่ต้องการข้อมูลเชิงลึก เช่น การคงอยู่ของพยาบาล หรือสมรรถนะทางวิชาชีพพยาบาลด้านต่าง ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

- การวิเคราะห์แบบสร้างข้อสรุป เชิงบรรยาย
- การวิเคราะห์เนื้อหา
- การวิเคราะห์ส่วนประกอบ
- การวิเคราะห์แบบอุปนัย
- การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร

นางสาวเรณู วัฒนเหลืออรุณ
พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ
หน่วยงาน ห้องคลอด
โรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์